

Οι γιοι της Γης:

Τέσσερα κι όχι πέντε, όπως αφηγείται ο Ησίοδος, ήταν τα γένη των ανθρώπων, σύμφωνα με μια αρχαία ισχυρή εκδοχή. Σύμφωνα με αυτήν, οι άνθρωποι αφανίστηκαν τρεις φορές, ύστερα από ισάριθμους κατακλυσμούς. Ο πρώτος έγινε στα χρόνια του Ωγυγου, ο δεύτερος είναι αυτός του Δευκαλίωνα κι ακολούθησε τρίτος, στα χρόνια του Δάρδανου. Ο Ωγυγος ήταν αυτόχθονας (γεννήθηκε από την μάνα Γη), ο πρώτος άνθρωπος της Βοιωτίας, σύγχρονος του Φορωνέα, πρώτου θνητού στην Αργολίδα. Σύγχρονος του Δευκαλίωνα ήταν ο Κέκροπας, αυτόχθονας της Αττικής. Τον διαδέχτηκε ο Κραναός, επίσης αυτόχθονας. Και γιος του Δευκαλίωνα ή αυτόχθονας, ήταν ο Αμφικτύωνας που βασιλέψε στην Αττική αμέσως μετά. Οι παραδόσεις για τους πρώτους θνητούς, τους αρχανθρώπους ή πρωτανθρώπους, ποικίλλουν από τόπο σε τόπο:

Στην Βοιωτία προβαλλόταν και ο Αλαλκομενέας. Στην Αρκαδία, ο Πελασγός (που γεννήθηκε πριν να δημιουργηθεί η σελήνη). Ο Δάρδανος στην Τροία. Οι Κορύβαντες στην Φρυγία. Οι Κουρήτες στην Κρήτη. Οι Κάβειροι στην Λήμνο. Οι Τελχίνες στην Ρόδο. Ο γίγαντας Αλκυονέας (αναφέρθηκε ήδη στα περι την Γιγαντομαχία) στην Χαλκιδική.

Όλοι οι αρχάνθρωποι και οι αυτόχθονες είχαν να κάνουν με την καθιέρωση νόμων, το πέρασμα των ανθρώπων από την άγρια κατάσταση στον πολιτισμό ή την ανακάλυψη της φωτιάς και την άσκηση της μεταλλουργίας. Τους σχετικούς με την φωτιά και την μεταλλουργία τους λάτρευαν αργότερα ως πνεύματα ή δαίμονες ή και θεούς και κάποιους τους χρέωναν στον Ήφαιστο, θεό της φωτιάς και της μεταλλουργίας.

Η άποψη ότι η μάνα Γη γέννησε θεούς και ανθρώπους αναπτύχθηκε παράλληλα με εκείνη που ήθελε δημιουργούς του ανθρώπου τους θεούς ή τον Προμηθέα. Στην Αττική μάλιστα, αυτή η άποψη ήταν πολύ ισχυρή. Στον «Μενέξενο» του Πλάτωνα, αναφέρεται πως, όταν η γη δημιουργούσε ζώες ή έκανε να βγουν στο φως ζώα ή φυτά, η Αττική εμφανιζόταν άγονη σ' αυτά καθώς προτιμούσε να δίνει ανθρώπους: «Γέννησε ένα ον που χάρη στο λογικό του βρίσκεται πάνω από όλα τα άλλα όντα και μόνο αυτό τιμά τους θεούς». Γι' αυτό και οι Αθηναίοι χαρακτηρίζονταν ως γηγενείς. Με όχι μόνο ένα αυτόχθονα.

Οι αυτόχθονες της Αττικής

Για τον πρώτο βασιλιά της Αττικής, τον αυτόχθονα Ακταίο, δεν γνωρίζουμε πολλά. Στον καιρό του, η περιοχή ονομαζόταν Ακτική ή Ακτή. Οι άνθρωποι ζούσαν σκόρπιοι δω και κει στη φύση κι άνδρες και γυναίκες ανάκατα. Με τον βασιλιά να έχει μια μοναχοκόρη, την Άγραυλο («αυτή που ζει στους αγρούς»). Έμελλε να παντρευτεί τον Κέκροπα.

Ο Κέκροπας γεννήθηκε από την αττική γη, ήταν δηλαδή κι αυτός αυτόχθονας. Το όνομά του σημαίνει «αυτός που έχει ουρά», καθώς ήταν μισός άνθρωπος και μισός φίδι και γι' αυτόν τον λόγο «διφυής», με δύο φύσεις. Ανατράφηκε από την Αθηνά κι έμαθε να σκέφτεται σοφά. Πήρε γυναίκα του την Άγραυλο και, κατά τον Πausανία, διαδέχτηκε τον Ακταίο, όταν αυτός πέθανε. Ήταν αυτός που ανακάλυψε ότι οι άνθρωποι έχουν διπλή καταγωγή, από πατέρα και μητέρα, και αυτός που, κατά τον Αθήναιο (Β' με Γ' μ.Χ. αιώνα), καθιέρωσε τον γάμο, ο οποίος μπήκε κάτω από την προστασία της Αθηνάς. Υπήρχαν μάλιστα πολλοί που πίστευαν ότι το επίθετο «διφυής» το απέκτησε γι' αυτή του την ανακάλυψη.

Οι Αθηναίοι τον θεωρούσαν γενάρχη τους και έφεραν με υπερηφάνεια το επίθετο Κεκροπίδες, ενώ η περιοχή, στην εποχή του, ονομάστηκε Κεκροπία. Ο ίδιος εγκαταστάθηκε στον βράχο της Ακρόπολης. Ήταν ο πρώτος που έκανε απογραφή πληθυσμού: Κάλεσε τους υπηκόους του να πάρουν καθένας από μια πέτρα και να την αποθέσουν σε ένα μέρος, μετά μέτρησε τις πέτρες κι έβγαλε ότι ο πληθυσμός της περιοχής ήταν 20.000 κάτοικοι. Από αυτό, είπαν, βγήκε η λέξη λαός, από το «λάας» που σημαίνει λίθος, αν και υπήρχαν άλλοι που υποστήριζαν ότι το «λαός» βγήκε από τις πέτρες του Δευκαλίωνα και της Πύρρας.

Ο Κέκροπας απέκτησε ένα γιο, τον Ερυσίχθονα, και τρεις κόρες, την Άγλαυρο (κατά τον Δημοσθένη, Ἄγλαυρο, συνονόματη της μητέρας της), την Έρση (σημαίνει «δροσιά») και την Πάνδροσο. Και οι τρεις τιμωρήθηκαν από την θεά Αθηνά. Ήταν τότε που η θεά χρειάστηκε να πεταχτεί ως την Παλλήνη. Εμπιστεύτηκε στις τρεις την φύλαξη ενός κλειστού καλάθιού με την εντολή να μην το ανοίξουν (μέσα του φυλασσόταν το φίδι, ο Εριχθόνιος). Τις έτρωγε όμως η περιέργεια κι άνοιξαν να δουν τι περιέχει. Η Αθηνά τις έκανε να τρελαθούν και να αρχίσουν να τρέχουν ώσπου έπεσαν από τα τείχη της Ακρόπολης και σκοτώθηκαν αλλά η όλη ιστορία θυμίζει την Πανδώρα και το πιθάρι της.

Ο Κέκροπας ήταν αυτός που δημιούργησε τα πρώτα χωριά, τα οποία εξελίχθηκαν σε πόλη που χωρίστηκε σε δώδεκα μικρότερες. Πέθανε μετά τον θάνατο του γιου του, Ερυσίχθονα, κι αυτό είχε αποτέλεσμα να πάρει τον θρόνο ο Κραναός, επίσης αυτόχθονας. Ανατράπηκε από τον Αμφικτύωνα, ομοίως αυτόχθονα, αν και κάποιες μαρτυρίες τον αναφέρουν γιο του Δευκαλίωνα. Δώδεκα χρόνια αργότερα, κι αυτόν τον ανέτρεψε ο Εριχθόνιος. Ήταν κι αυτός παιδί της Γης:

Κάποτε, η Αθηνά πήγε στον ετεροθαλή αδελφό της, τον Ήφαιστο, και του ζήτησε να της φτιάξει μια πανοπλία. Ο κουτσός θεός θαμπώθηκε από την ομορφιά της και την πήρε στο κυνήγι, προσπαθώντας, παρ' όλο που ήταν κουτσός, να τη φτάσει και να τη βιάσει. Η Αθηνά μπόρεσε να τον αποκρούσει. Όμως, μέσα στην πάλη τους, ο Ήφαιστος δεν κατάφερε να συγκρατηθεί. Από το σπέρμα του, που έπεσε στη γη, γεννήθηκε ο Εριχθόνιος (έριο = μαλλί, χθων = γη) που πολλοί τον μπερδεύαν με τον Ερεχθέα. Ήταν κι αυτός μισός φίδι και μισός άνθρωπος.

Με όλα αυτά, οι πέντε πρώτοι βασιλιάδες της Αττικής «αποδεικνύονται» αυτόχθονες.

(τελευταία επεξεργασία, 26 Σεπτεμβρίου 2020)